

Теорія і методика професійної освіти

СУТНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Осадченко Т. М.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

викладач

Здоров'язбережувальна компетенція майбутнього учителя початкової школи як складник його професійної компетентності є конструктом, який формується в процесі професійної підготовки, забезпечує у майбутньому компетентну організацію педагогом процесу створення освітнього середовища початкової школи на основі здоров'язбережувальної діяльності.

З огляду на те, що результатом підготовки майбутнього вчителя початкової школи до створення здоров'язбережувального середовища визначено здоров'язбережувальну компетенцію, проведемо аналіз психолого-педагогічної літератури з метою ґрунтовного представлення сутності цього поняття.

До проблеми відсутності консенсусу відносно термінів «компетенція» й «компетентність» у науковій літературі є не визначеним питання співвіднесення понять «здоров'язбережувальна» компетенція» та «здоров'язбережувальна компетентність». Автори їх вживають як синоніми, поняття з близьким значенням, поняття які мають підпорядкованість (до складу компетентності входять компетенції) тощо.

Сутність здоров'язбережувальної компетентності майбутнього педагога представлена у дефініціях:

– інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності й готовності до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі, заснована на інтеграції знань, умінь та досвіду (О. Шатрова) [4, 111];

– комплекс системних знань і уявлень про позитивні та негативні зміни в стані власного здоров'я й здоров'я оточуючих; вміння складати програму

збереження свого здоров'я та дієву програму (або план) збереження здоров'я учнів в умовах навчально-виховного процесу; вміння створювати здоров'язберігаючих освітнє середовище; володіння способами організації діяльності з профілактики здоров'я і здоров'язбереження; володіння освітніми технологіями, що вони бережуть здоров'я учнів; дослідження ефективності освітнього процесу в питаннях здоров'язбереження, а також здатність організувати й реалізувати діяльність з профілактики та здоров'язбереження (О. Югова) [5, 215];

– здоров'язберігаюча компетентність вчителя фізичної культури є складним інтегрованим утворенням у структурі особистості фахівця, може розглядатися як складова його фізичної культури й професійної компетентності, є виявом його культури здоров'я, основою соціально-педагогічної зрілості. (І. Іваній);

– здоров'язбережувальна компетентність фахівця в галузі фізичної культури розглядається як багатоаспектний феномен, який має спрямованість на себе (особистісний аспект) і на соціум (соціальний аспект). Вона передбачає сформованість власних ціннісних орієнтацій студента на здоровий спосіб життя, стійку мотивацію до здоров'язбереження та здатність до їх розвитку у суб'єктів діяльності в галузі фізичної культури і спорту, споживачів фізкультурних, спортивних та оздоровчих послуг (І. Мамакіна) [2, 18–19];

– інтегральна, динамічна риса особистості, що проявляється в здатності організувати й регулювати здоров'язберігаючу діяльність; адекватно оцінювати свою поведінку, а також вчинки й погляди навколишніх; зберігати та реалізовувати власні здоров'язберігаючі позиції в різних, зокрема, несприятливих умовах, виходячи з особисто усвідомлених та засвоєних моральних норм і принципів, а не за рахунок зовнішніх сил; протистояти тиску, протидіяти впливам, що суперечать внутрішнім установкам, поглядам і переконанням, активно їх перетворювати, самостійно приймати моральні рішення (Д. Воронін);

– інтегративна професійно-особистісна характеристика, яка визначає готовність і здатність педагога дошкільної освіти кваліфіковано здійснювати і свідомо перебудовувати діяльність по здоров'язбереженню усіх суб'єктів освітнього процесу в особистісному і професійному аспектах на основі знань, умінь, досвіду, вдосконалення професійно значущих якостей особистості (С. Караваєва);

– складова професійної компетентності майбутнього вчителя біології, яка визначає усвідомлення ним цінності здоров'я; дотримання принципів і правил здорового способу життя, володіння арсеналом способів збереження, відновлення та розвитку власного здоров'я; здатність піклуватися про здоров'я учнів; пропагування збереження здоров'я прикладом індивідуальної здоров'язбережувальної культури та ін. (Ю. Шапран);

У наукових дослідженнях науковці також репрезентують визначення поняття «здоров'язбережувальна компетенція»:

– здатність мобілізувати знання, вміння і способи виконання дій щодо застосування здоров'язбережувальної діяльності в навчально-професійної діяльності (Н. Анікеєва);

– здатність (готовність) мобілізувати систему знань, умінь розумових і особистісних якостей, необхідних для формування у школярів мотивації до здоров'язбереження, а також уміння передбачати, попереджати, або компенсувати втрату здоров'я як засобу задоволення базових потреб людини (В. Тевкун) [3, 228];

– готовність майбутніх педагогів кваліфіковано здійснювати, аналізувати і корегувати діяльність зі здоров'язбереження у професійному й особистісному аспектах, на основі стійкої мотивації здорового способу життя, прийняття єдності тілесного, психічного і духовного здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу (Ю. Лукашин) [1, 6] та ін.

На цій характеристиці здоров'язбережувальної компетенції наголошує Ю. Лукашин, який зазначає: «Згідно з тим, що здоров'язбереження в освітньому процесі будь-якого без виключення закладу повинно бути

зорієнтоване не тільки на дитину, але й на педагога, в структурі здоров'язбережувальної компетентності можна виокремити два аспекти: внутрішній та зовнішній. Зовнішній спрямований на включення вчителем елементів здоров'язбереження у власну практичну діяльність з метою збереження і покращення здоров'я учнів; внутрішній – відтворює необхідність і важливість усвідомлення цінностей здоров'я в цілому, так і у відношенні власного «Я» в професійному аспектах» [1, 103].

Отже, вітчизняні та зарубіжні дослідники в галузі професійної освіти акцентують увагу на тому, що готовність майбутнього педагога до здоров'язбережувальної діяльності, у професії та відносно себе, визначається поняттями «здоров'язбережувальна компетентність» та «здоров'язбережувальна компетенція», які розглядаються як інтегральні характеристики майбутнього фахівця, що мають полікомпонентну структуру, адже відтворюють здатність до дій та операцій, підготовка до яких передбачена. Тому, у нашому дослідженні ми будемо оперувати поняттям «здоров'язбережувальна компетенція майбутнього вчителя початкової школи» яка визначена як результат його підготовки до створення здоров'язбережувального середовища, що зумовлено розумінням наявності й інших здоров'язбережувальних компетенцій майбутнього педагога, визначених як конструкти його професійної компетентності.

Отже, під здоров'язбережувальною компетенцією майбутнього вчителя початкової школи ми розуміємо компонентне утворення в структурі його професійної компетентності, яке об'єднує в єдине ціле мотиви професійної і здоров'язбережувальної діяльності, систему знань, умінь та навичок організації взаємодії «вчитель – учень – батьки» на засадах здоров'язбереження, оптимальне поєднання яких на основі особистісних якостей, здоров'язбережувального досвіду майбутнього вчителя та прагненням до професійного саморозвитку забезпечує готовність і здатність майбутнього педагога створювати здоров'язбережувальне середовище початкової школи.

Подальшого дослідження потребує питання структури здоров'язбережувальної компетенції майбутнього вчителя початкової школи.

Список використаних джерел

1. Лукашин Ю. В. Формирование здоровьесберегающей компетенции у студентов педагогического вуза : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. В. Лукашин. – Пенза, 2010. – 23 с.

2. Мамакина И. А. Формирование когнитивного компонента здоровьесберегающей компетентности студентов факультета физической культуры вуза средствами современных образовательных технологий : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / И. А. Мамакина. – Ульяновск, 2013. – 30 с.

3. Тевкун В. В. Здоров'язбережувальні компетенції – основа професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури / В. В. Тевкун // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 227–230.

4. Шатрова Е. А. Теоретическая модель формирования здоровьесберегающей компетентности педагога / Е. А. Шатрова. // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – 2012.– №2 (117).– С.111–116.

5. Югова Е.А. Анализ структуры и содержания здоровьесберегающей компетенции студентов педагогического вуза /Е.А. Югова //Вестник Красноярского Государственного Педагогического Университета им. В.П. Астафьева.– 2011. – Т. 1. № 3(17). – С. 213–217.